

## VÝVOJ MEDZINÁRODNO - OBCHODNÝCH VZŤAHOV SR DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS OF SLOVAKIA

*POKRIVČÁKOVÁ Nikoleta, (SR)*

---

### ABSTRACT

This papers evaluates the development of the Slovak trade and balance of payments during transition period and after EU accession. Slovak econoy is significantly open and is characterized by dynamic growth of exports and imports. There is a deficit in Slovak agricultural trade. EU accession reduced agricultural deficits with exception of potatotes and pork.

### KEY WORDS

Slovakia, trade, balance of payments, agriculture, EU

---

### ÚVOD

Slovensko sa vyznačuje malou a relatívne otvorenou ekonomikou. Z tohto pohľadu majú svetové trhy veľký vplyv na vývoj slovenskej ekonomiky. Od vývoja priemyslu v Európskej únii (EÚ) závisí výroba slovenských medziproduktov, kým výroba finálnych výrobkov závisí od vývoja spotreby v EÚ. Druhým faktorom, ktorý má vplyv na vývoj slovenskej obchodnej bilancie je domáca a zahraničná ochrannárska politika. Kým domáce obchodné bariéry bránia dovozom, zahraničné obchodné bariéry znižujú slovenský vývoz. Tretím faktorom, ktorý zásadne ovplyvňuje slovenskú obchodnú bilanciu je fiškálna politika vlády. Vysoký rozpočtový deficit je totiž sprevádzaný aj deficitom obchodným. Ide o tzv. dvojité deficity. Jav dvojité deficitov je vo svete známy teoreticky a je aj empiricky potvrdzovaný.

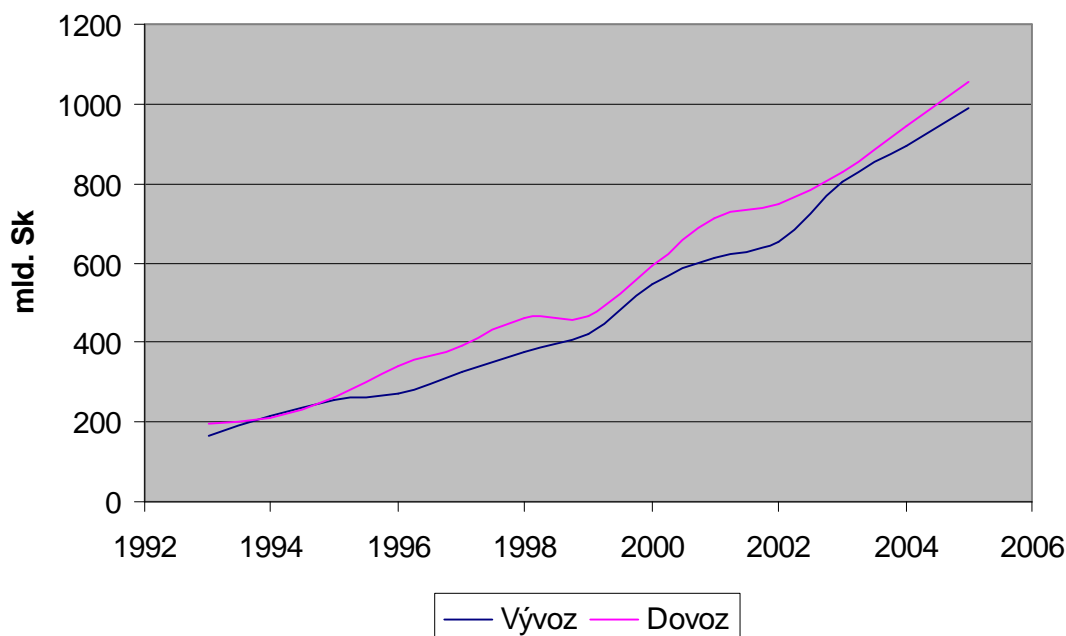
Svetové trhy a integrácia do Európskej únie má podstatný vplyv aj na slovenské poľnohospodárstvo a na poľnohospodársky obchod Slovenska. V poľnohospodárstve pôsobia okrem vyššie uvedených dôvodov platných pre celú ekonomiku aj špecifické vplyvy súvisiace s aplikáciou spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a podstatnej miery „vládnej“ regulácie, ktorá sa podstatným spôsobom zmenila vstupom SR do EÚ.

Cieľom tohto článku je analyzovať vývoj slovenského obchodu a poľnohospodárskeho obchodu SR.

### MATERIÁL A METÓDY

Vývoj zahraničného obchodu Slovenska sa vyznačuje veľkou dynamikou. Počas celého obdobia transformácie rástol rovnako import ako aj export (obrázok 1). Zároveň sa zvyšovala otvorenosť slovenskej ekonomiky. V roku 2001 dosiahol podiel exportu tovarov a služieb na HDP 75,9 percent, kým podiel obratu na zahraničnom obchode na HDP 160,5 percent. Otvorenosť slovenskej ekonomiky sa stala najvyššou z krajín V4 (Slovensko, Maďarsko, Česko, Poľsko). Dôvodom je fakt, že Slovensko má podobne liberálne orientovanú obchodnú politiku ako ostatné krajiny V4, pričom je slovenská ekonomika menšia.

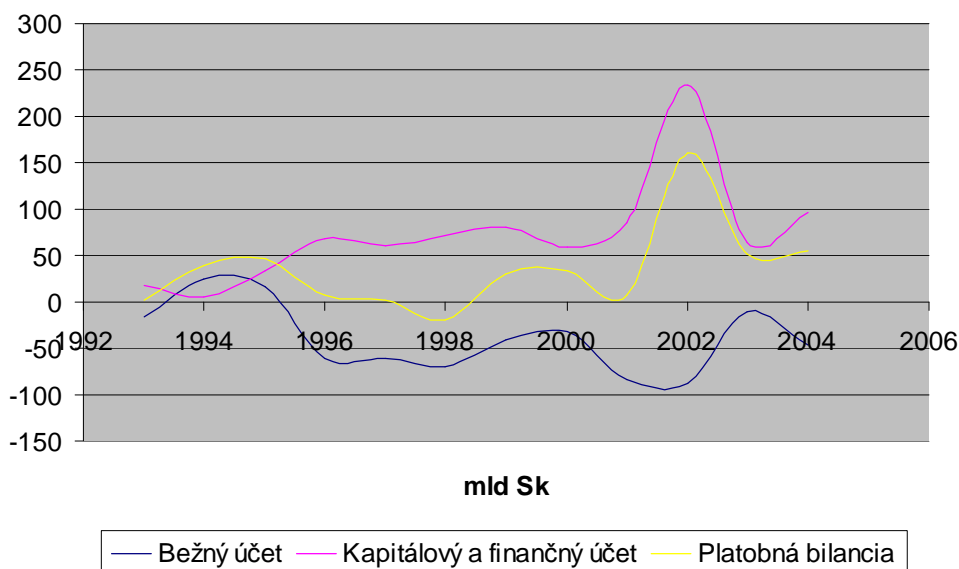
**Obrázok 1.** Vývoj zahraničného obchodu



**Prameň:** Štatistický úrad SR

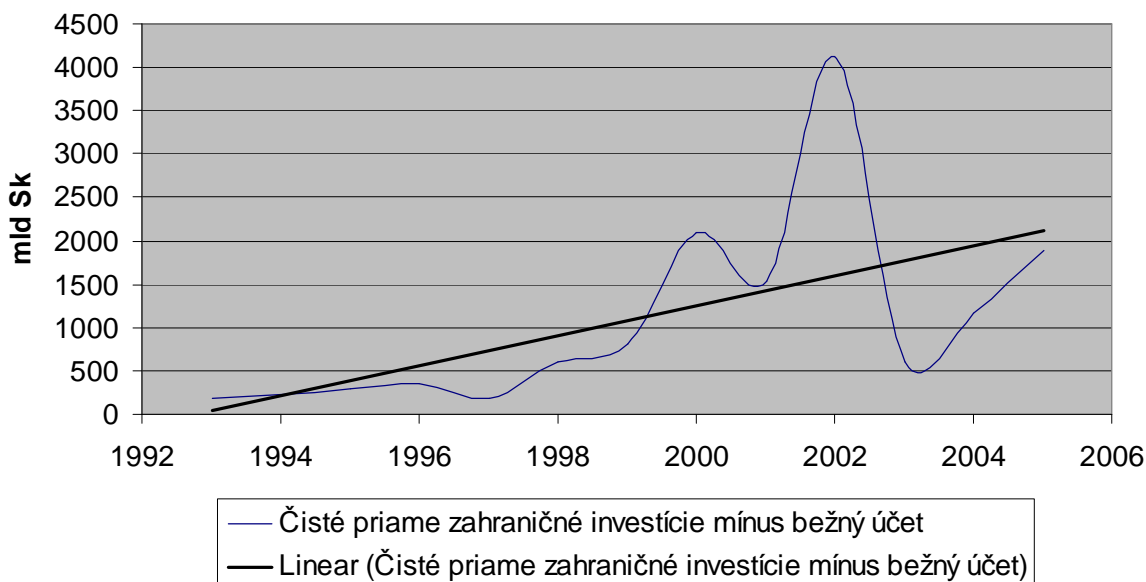
Kvôli vysokej otvorenosti slovenskej ekonomiky je platobná bilancia veľmi významným makroekonomickým ukazovateľom. Obrázok 2 znázorňuje vývoj slovenskej platobnej bilancie, ktorá sa vyznačuje deficitným vývojom na bežnom účte a prebytkami na kapitálovom a finančnom účte. Celkovo sa platobná bilancia vyznačovala prebytkom. Z hľadiska stability platobnej bilancie a meny je dôležitý aj spôsob financovania deficitu na bežnom účte. Stabilita ekonomiky a hlavne meny je väčšia ak je deficit na bežnom účte financovaný prílevom priamych zahraničných investícií a nielen prílevom krátkodobých portfóliových investícií. Z obrázku 3 vyplýva, že existuje pozitívny trend vývoja rozdielu medzi prílevom priamych zahraničných investícií a deficitom na bežnom účte.

**Obrázok 2.** Vývoj platobnej bilancie SR



**Prameň:** Štatistický úrad SR

**Obrázok 3.** Podiel PZI na financovaní deficitu na bežnom úcte platobnej bilancie



**Prameň:** Štatistický úrad SR

Poľnohospodársky obchod bol počas celého obdobia transformácie deficitný. S postupom transformácie sa deficit poľnohospodárskeho obchodu zvyšoval. Na jednej strane to môže znamenať, že Slovensko nemá komparatívne výhody v poľnohospodárstve, čo potvrdzujú aj výpočty indexov RCA pre celé poľnohospodárstvo. Na druhej strane je medzinárodný obchod ovplyvnený aj veľkými zásahmi štátu, kde počas celej transformácie bol slovenský export vystavený veľkým ochranným opatreniam krajín EÚ, ktoré sú našimi najväčšími obchodnými partnermi.

Relatívne k celkovému obchodu Slovenska sa dá konštatovať, že poľnohospodársky obchod nezohráva najdôležitejšiu úlohu. Poľnohospodársky obchod sa podieľa na celkovom exporte v rozsahu okolo 1 percenta, kým poľnohospodársky dovoz tvorí okolo 4 percent celkových dovozov SR.

Vstup Slovenska do EÚ podstatným spôsobom ovplyvní aj zahraničný poľnohospodársky obchod. Keďže sa v roku 2004 EÚ rozšírila o 10 nových štátov (Estónsko, Lotyšsko, Litva, Poľsko, Česká republika, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko, Cyprus a Malta), v roku 2007 sa očakáva ešte prijatie Rumunska a Bulharska a neskôr aj prijatie Turecka a Chorvátska, rozšírenie EÚ má a bude mať ďalekosiahle dôsledky na poľnohospodárstvo v krajinách strednej a východnej Európy, starých členských štátov EÚ, ale aj na ostatné odvetvia ekonomiky a dokonca aj celosvetový poľnohospodársky obchod.

Vstupom do spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ sa SR začlenilo do nového regulačného rámca, ktorý sa vyznačuje vyššími inštitucionálnymi cenami a zároveň aj vyššími dotáciami prostredníctvom priamych platieb aj prostredníctvom nástrojov rozvoja vidieka. Na druhej strane sa vstupom do spoločnej poľnohospodárskej politiky zároveň aj znížila podpora na určitý typ komodít, napríklad bravčové mäso a zemiaky. To sú aj zároveň aj komodity, v ktorých Slovensko nemá komparatívne výhody.

Bravčové mäso bolo tradičnou spotrebnou komoditou v SR. Spotreba bravčového mäsa však počas transformácie rapídne klesla. Kým v roku 1989 bola spotreba bravčového mäsa 44,8 kg na obyvateľa a rok, v roku 2004 bola spotreba o 15 kg nižšia. V porovnaní s ostatnými typmi mäsa však pokles spotreby bravčového mäsa bol najnižší. Produkcia bravčového mäsa bola počas celej transformácie dotovaná, hlavne prostredníctvom

hraničných opatrení. Ad valorem ekvivalent ochranných opatrení na bravčové mäso dosahoval 42,8 percent. Produkcia bravčového mäsa nie je konkurencieschopná kvôli podkapitalizovanej výrobe, zastaraným technológiami, neexistencii vertikálnej integrácii a pod. Bravčové mäso na druhej strane nie je podporované v rámci spoločnej organizácie trhu v spoločnej poľnohospodárskej politike EÚ.

Dôsledkom je zhoršenie obchodnej bilancie bravčového mäsa, ktorého domáca ponuka po vstupe do EÚ klesá kvôli eliminácii domácej podpory a kvôli chýbajúcim komparatívnym výhodám. Na druhej strane eliminácia bariér obchodu a liberalizácia vedie k zníženiu cien, a tým aj rastu spotreby.

Podobná je situácia aj so zemiakmi. Spotreba zemiakov klesala počas transformácie, od roku 1993/1994 klesla spotreba zemiakov o 6,6 kg na osobu a rok. Produkcia zemiakov bola pred vstupom do EÚ výrazná. Na druhej strane v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky sa zemiaky nedotujú. V dôsledku vstupu do EÚ a zapojenia sa do vnútorného trhu vedie liberalizácia k poklesu cien zemiakov, nárastu dovozov, poklesu domácej produkcie, nárastu domácej spotreby a k zhoršeniu obchodnej bilancie.

Pre ostatné plodiny sa obchodná bilancia zlepšuje (Bartová, Pokrivčák, Ciaian, 2004). Ceny po vstupe do EÚ sú v dôsledku spoločnej organizácie trhu a cenovej podpory vyššie ako v SR pred vstupom do EÚ. Pozitívna obchodná bilancia olejnin je po vstupe do EÚ v dôsledku nárastu cien. Po vstupe totiž vyššie ceny vedú k nárastu produkcie a poklesu spotreby. Analogicky sa mení aj obchodná bilancia pre obilniny. Z dlhodobého hľadiska nárast cien v dôsledku cenovej podpory spôsobí pokles (menší rast) spotreby a na druhej strane nárast produkcie.

## VÝSLEDKY

Slovenský medzinárodný obchod má výraznú dynamiku, rastie import aj export. Slovensko sa stalo jednou z najviac otvorených ekonomík v rámci strednej a východnej Európy. Platobná bilancia SR je v dôsledku tejto otvorenosti významným indikátorom vývoja ekonomiky. Slovenská platobná bilancia sa vyznačuje deficitmi na bežnom účte a prebytkami na kapitálovom a finančnom účte. V poslednej dobe je deficit na bežnom účte financovaný hlavne prílevom priamych zahraničných investícií, kým v prvej etape transformácie to bolo hlavne prílevom portfóliových investícií.

Po vstupe do EÚ by sa v dôsledku zapojenia do spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ mala obchodná bilancia poľnohospodárskych komodít zlepšovať. Hlavnými výnimkami sú bravčové mäso a zemiaky, v ktorých SR nemá komparatívne výhody a pred vstupom sa tieto komodity výrazne dotovali, kým v rámci EÚ dotované nie sú.

## ANOTÁCIA

Článok hodnotí vývoj slovenského medzinárodného obchodu a platobnej bilancie počas transformácie ako aj po vstupe do EÚ. Slovenská ekonomika je veľmi otvorená a vyznačuje sa veľkou dynamikou rastu exportu aj importu. Poľnohospodársky obchod je deficitný. Vstupom do EÚ sa deficity obchodu s poľnohospodárskymi komoditami znižujú. Výnimkou sú zemiaky a bravčové mäso.

## KLÚČOVÉ SLOVÁ

Slovensko, obchod, platobná bilancia, poľnohospodárstvo, EÚ

## LITERATÚRA

1. BARTOVÁ, L., POKRIVČÁK, J., CIAIAN, P.: Predpokladaný dopad reformovanej SPP EÚ na trh s olejninami. In: K aktuálnym problémom v PPK po vstupe do EÚ. Zborník vedeckých príspevkov, Račková dolina 3. – 4. jún 2004. Nitra: SPU.

2. DORNBUSCH, R. - FISCHER, S.: In: Makroekonomie. Praha: SPN a Nadace Economics.1994
3. JAKOBY, M.: Zahraničný obchod a zahraničné investície. 159 – 181. . In.: Marcincin A. (ed.): Hospodárska politika na Slovensku v 2000-2001. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, Bratislava, 2002
4. KRUGMAN, P.R.- OBSTFELD, M.: In: International Economics: Theory and Policy, New York: Pearson Education International, 2003
5. Ministerstvo poľnohospodárstva SR: viaceré roky. Zelená správa.
6. MORVAY, K.: In: Makroekonomický vývoj. pp. 17-39. In.: Marcincin A. (ed.): Hospodárska politika na Slovensku v 2000-2001. Slovenská spoločnosť pre zahraničnú politiku, Bratislava, 2002
7. POKRIVČÁK, J.- CIAIAN, P. - BARTOVÁ, L.: „Agricultural Economics and the Common Agricultural Policy“, in B. Sergi and W.T. Bagatelas (eds), The Slovak Economy and EU Membership. Bratislava: IURA Edition, Edícia Ekonómia, 2004
8. Štatistický úrad SR (rôzne roky). Štatistická ročenka.
9. [www.imf.org](http://www.imf.org) - Medzinárodný menový fond
10. [www.nbs.sk](http://www.nbs.sk) – Národná banka Slovenska
11. [www.statistics.sk](http://www.statistics.sk) – Štatistický úrad SR

#### **KONTAKTNÁ ADRESA**

Ing. Nikoleta Pokrivčáková, Katedra účtovníctva a financií, Fakulta ekonomiky a manažmentu, SPU Nitra, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, Slovenská republika  
e-mail: [nikoleta.pokrivcakova@fem.uniag.sk](mailto:nikoleta.pokrivcakova@fem.uniag.sk)

**Recenzent:** doc. Ing. Iveta Zentková, PhD.